

Marele caiet

Sosirea la Bunica

Venim din Marele Oraș. Am călătorit toată noaptea. Mama noastră are ochii roșii. Duce o cutie mare, iar fiecare dintre noi cară o valijoară cu hainele lui, plus marele dicționar al Tatălui nostru, pe care ni-l trecem de la unul la altul atunci când brațele ne sunt obosite.

Mergem multă vreme. Casa Bunicii este departe de gară, la celălalt capăt al Micului Oraș. Aici nu există nici tramvai, nici autobuze, nici mașini. Circulă doar câteva camioane militare.

Trecătorii sunt puțini, orașul este tăcut. Ne putem auzi zgomotul pașilor; mergem fără să vorbim, cu Mama în mijloc, între noi doi.

În fața porții grădinii Bunicii, Mama noastră spune:

— Așteptați-mă aici.

Așteptăm un pic, apoi intrăm în grădină, ocolim casa, ne ghemuim sub o fereastră de unde se aud voci. Vocea Mamei noastre:

— La noi nu mai e nimic de mâncare, nici pâine, nici carne, nici legume, nici lapte. Nimic. Nu-i mai pot hrăni.

O altă voce spune:

— Așa că ți-ai adus aminte de mine. Zece ani nu ți-ai amintit. Nu ai venit, nu ai scris.

Mama noastră spune:

— Știi bine de ce. Eu chiar îl iubeam pe tata.

Cealaltă voce zice:

— Da, și acum îți amintești că ai și o mamă. Vii și-mi ceri să te ajut.

Mama noastră spune:

— Nu cer nimic pentru mine. Mi-aș dori numai ca fiii mei să supraviețuiască acestui război. Marele Oraș este bombardat zi și noapte și nu mai avem de-ale gurii. Copiii sunt evacuați la țară, la rude sau la străini, nu contează unde.

Cealaltă voce zice:

— N-aveai decât să-i trimiți la niște străini, nu contează unde.

Mama noastră spune:

— Sunt nepoții dumitale.

— Nepoții mei? Nici măcar nu-i cunosc. Câți sunt?

— Doi. Doi băieți. Gemeni.

Cealaltă voce întreabă:

— Ce-ai făcut cu ăialalți?

Mama noastră întreabă:

— Care ăialalți?

— Cățelele fată patru sau cinci pui odată. Păstrezi unul sau doi, pe ăialalți îi îneci.

Cealaltă voce râde foarte tare. Mama noastră nu spune nimic, iar cealaltă voce întreabă:

— Au un tată măcar? Din câte știu eu, nu ești măritată. N-am fost invitată la nunta ta.

— Sunt măritată. Tatăl lor este pe front. Nu mai am nicio veste de la el de șase luni.

— Păi, poți să-i pui deja cruce.

Cealaltă voce râde din nou, Mama noastră plânge. Ne întoarcem în fața porții grădinii.

Mama noastră iese din casă cu o bătrână.

Mama noastră ne zice:

— Iat-o pe Bunica voastră. Veți rămâne la ea o vreme, până la sfârșitul războiului.

Bunica noastră spune:

— Poate să dureze mult timp. Dar o să-i pun la muncă, nu-ți face griji. Mâncarea nu-i nici pe-aici pe degeaba.

Mama noastră spune:

— O să vă trimit bani. În valize au niște haine. Iar în cutie, așternuturi și pături. Să fiți cuminți, micuții mei. Am să vă scriu.

Ne sărută și pleacă plângând.

Bunica râde foarte tare și ne zice:

— Așternuturi, pături! Cămăși albe și pantofi de lac! O să vă învăț eu cum se trăiește!

Scoatem limba la Bunica. Ea râde și mai tare lovindu-se peste coapse.

Casa Bunicii

Casa Bunicii este la cinci minute de mers pe jos de Cultiemele case ale Micului Oraș. După, nu mai e decât strada plină de praf, degrabă tăiată de-o barieră. Este interzis să te duci mai departe, un soldat face de gardă. Are un pistol-mitralieră, binoclu și, atunci când plouă, se adăpostește într-o gheretă. Știm că dincolo de barieră, ascunsă de copaci, există o bază militară secretă și, în spatele bazei, frontiera și o altă țară.

Casa Bunicii este înconjurată de o grădină în fundul căreia curge un râu, apoi este pădurea.

Grădina e cultivată cu tot felul de legume și arbori fructiferi. Într-un colț se află o cușcă pentru iepuri, un coteț cu orătănii, o cocină de porci și un țarc pentru capre. Am încercat să ne cățărăm pe spinarea celui mai mare porc, dar n-ai cum să rămâi deasupra.

Bunica vinde la piață legumele, fructele, iepurii, rațele, puii, dar și ouăle găinilor și rațelor și brânza de capră. Porcii îi sunt vânduți măcelarului care îi plătește cu bani, dar și cu șunci și cârnați afumați.

Bunica are și un câine ca să alunge hoții și un motan ca să prindă șoarecii și șobolanii. Nu trebuie să-i dai de mâncare, ca să-i fie mereu foame.

Bunica mai are și o vie de cealaltă parte a drumului.

În casă se intră prin bucătărie, care este mare și calduroasă. Focul arde toată ziua în soba de lemne. Aproape de fereastră se află o masă imensă și un colțar. Noi dormim pe acest colțar.

Din bucătărie, o ușă dă în camera Bunicii, dar e mereu încuiată. Numai Bunica se duce seara acolo, ca să doarmă.

Există o altă cameră în care se poate intra fără să treci prin bucătărie, direct din grădină. Această cameră este ocupată de un ofițer străin. Și ușa ei este încuiată.

Sub casă se află o pivniță plină cu de-ale gurii și, sub acoperiș, un pod unde Bunica nu mai urcă de când am tăiat scara cu fierăstrăul și s-a lovit căzând. Intrarea în pod e chiar deasupra ușii ofițerului și ne suim acolo cățărându-ne pe o funie. Sus în pod pitim caietul de compuneri, dicționarul Tatălui nostru și celelalte obiecte pe care suntem nevoiți să le ascundem.

Nu peste mult timp, ne facem o cheie care descuie toate ușile și dăm găuri în dușumeaua podului. Fiindcă avem cheia, putem umbla liber prin casă atunci când nu-i nimeni înăuntru și, fiindcă am dat găurile, îi putem observa pe Bunica și pe ofițer în camerele lor, fără ca ei să-și dea seama.

Bunica

Bunica noastră este mama Mamei noastre. Înainte să venim să locuim la ea, nu știam că Mama noastră mai are mamă.

Îi spunem Bunica.

Oamenii îi spun Vrăjitoarea.

Ea ne spune „fii de cățea“.

Bunica este mică și slabă. Are un batic negru pe cap. Hainele îi sunt de un cenușiu închis. Poartă niște bocanci soldățești vechi. Când e frumos afară, umblă în picioarele goale. Fața îi este acoperită de riduri, de pete maro și de negi din care cresc fire de păr. Nu mai are dinți, cel puțin nu vizibili.

Bunica nu se spală niciodată. Se șterge la gură cu un colț al baticului atunci când a mâncat sau când a băut. Nu poartă chiloți. Când are nevoie să urineze, se oprește acolo unde se află, depărtează picioarele și se pișă pe jos, sub fuste. Bineînțeles, nu face lucrul acesta în casă.

Bunica nu se dezbracă niciodată. Ne-am uitat în camera ei, seara. Își scoate o fustă, are o alta pe dedesubt. Își scoate corsajul, are un altul pe dedesubt. Se culcă așa. Nu-și dă jos baticul.

Bunica nu prea vorbește. Mai puțin seara. Seara, ia o sticlă de pe un raft, bea direct din ea. În curând, începe

să vorbească într-o limbă pe care noi n-o știm. Nu este limba pe care o vorbesc soldații străini, este o limbă cu totul diferită.

În această limbă necunoscută, Bunica își pune întrebări și își răspunde. Uneori râde sau se supără și strigă. La sfârșit, aproape întotdeauna începe să plângă, se duce clătinându-se în camera ei, cade pe pat și o auzim hohotind până târziu în noapte.

Muncile

Suntem siliți să facem anumite munci pentru Bunica, Salfel nu ne dă nimic de mâncare și ne lasă să ne petrecem noaptea afară.

La început, refuzăm s-o ascultăm. Dormim în grădină, mâncăm fructe și legume crude.

Dimineața, înainte de răsăritul soarelui, o vedem pe Bunica ieșind din casă. Nu ne vorbește. Dă de mâncare la animale, mulge caprele, după care le duce la malul râului unde le priponește de un copac. Apoi stropește grădina și culege legume și fructe pe care le încarcă în roabă. Tot în roabă pune și un coș plin cu ouă, o cușcă mică cu un iepure și un pui sau o rață cu labelle legate.

Se duce la piață, împingându-și roaba a cărei chingă, trecută peste gâtul slab, o face să aplece capul. Se clatină sub povară. Dâmburile de pe drum și pietrele o dezzechilibrează, dar ea merge, cu labelle picioarelor întoarse înăuntru, ca rațele. Merge spre oraș, până la piață, fără să se oprească, fără să-și fi lăsat jos roaba nici măcar o dată.

Când se întoarce de la piață, face o zeamă cu legumele pe care nu le-a vândut și dulceață cu fructele. Mănâncă, se duce să tragă un pui de somn în vie, doar me un ceas, apoi se îndeletnicește cu via sau, dacă nu-i nimic de făcut acolo, se întoarce acasă, taie lemne, dă din nou de mâncare

la animale, merge după capre, le mulge, se duce la pădure, aduce ciuperci și lemne uscate, face brânză, usucă ciuperci și fasole, pune la borcane alte legume, udă din nou grădina, bagă lucruri în pivniță și tot așa până se lasă întunericul.

Într-a șasea dimineață, când ea iese din casă, noi am stropit deja via. Îi luăm din mâini gălețile grele de lăturile porcilor, ducem caprele pe malul râului, o ajutăm să încarce roaba. Când se întoarce de la piață, tăiem lemne cu fierăstrăul.

La masă, Bunica zice:

— Ați priceput. Omul trebuie să-și merite acoperișul și mâncarea.

Noi spunem:

— Nu de-asta. Munca e grea, dar să te uiți fără să faci nimic la cineva care muncește este și mai greu, mai ales când e cineva în vârstă.

Bunica rânjește:

— Fii de cățea! Vreți să spuneți că v-a fost milă de mine?

— Nu, Bunico. Doar ne-a fost rușine de noi înșine.

După-masă, ne ducem în pădure după lemne.

De-acum înainte, facem toate muncile pe care suntem în stare să le facem.

Pădurea și râul

Pădurea este foarte mare, râul este mic de tot. Ca să te duci în pădure, trebuie să treci râul. Când e apă puțină, putem să-l trecem sărind din piatră în piatră. Dar uneori, când a plouat mult, apa ne ajunge până la mijloc, iar apa aceasta este rece și nămolosă. Ne hotărâm să construim un pod cu cărămizile și scândurile pe care le găsim în jurul caselor distruse de bombardamente.

Podul nostru este solid. I-l arătăm Bunicii. Ea îl încercă, zice:

— Foarte bine. Dar nu vă duceți prea departe în pădure. Granița e aproape, soldații o să tragă în voi. Și mai ales nu vă rătăciți. N-o să vin să vă caut.

Pe când construiam podul, am văzut pești. Se ascund sub pietrele mari sau la umbra tufișurilor și a copacilor ale căror ramuri se împreunează pe alocuri deasupra râului. Alegem peștii cei mai mari, îi prindem și-i punem în stropitoare plină de apă. Seara, când îi ducem acasă, Bunica zice:

— Fii de cățea! Cum i-ați prins?

— Cu mâinile. E ușor. Trebuie numai să rămâi nemișcat și să aștepti.

— Atunci, prindeți mulți. Cât de mulți o să puteți.

A doua zi, Bunica încarcă stropitoare în roabă și ne vinde peștii la piață.

Ne ducem adesea în pădure, nu ne rătăcim niciodată, știm în care parte se află granița. Nu peste multă vreme, santinelele ajung să ne cunoască. Nu trag niciodată în noi. Bunica ne învață să deosebim ciupercile comestibile de cele otrăvitoare.

Din pădure aducem în cârcă, în coșuri, crengi, ciuperci și castane. Stivim lemnele lângă pereții casei sub streșină și coacem castanele pe sobă dacă Bunica nu e acasă.

Odată, departe în pădure, la marginea unei gropi mari făcute de o bombă, găsim un soldat mort. Este încă întreg, numai ochii îi lipsesc din pricina corbilor. Îi luăm pușca, cartușele, grenadele: pușca o ascundem într-o legătură de lemne, cartușele și grenadele în coșuri, sub ciuperci.

Ajunși la Bunica, împachetăm cu grijă aceste obiecte în paie și saci de cartofi și le îngropăm sub bancă, în fața ferestrei ofițerului.

Murdăria

Acasă la noi, în Marele Oraș, Mama noastră ne spăla adesea. Sub duș sau în cadă. Ne pune haine curate, ne tăia unghiile. Ca să ne tundă, ne însoțea la frizer. Ne spălam pe dinți după fiecare masă.

La Bunica, este imposibil să te speli. Nu există o baie, nu există nici măcar apă curentă. Trebuie să te duci să pompezi apă din puțul din curte și s-o cari într-o găleată. În casă nu există nici săpun, nici pastă de dinți, nici detergent pentru rufe.

Totul este murdar în bucătărie. Tălpile ni se lipesc de pardoseala roșie, denivelată, mâinile și coatele ni se lipesc de masa cea mare. Soba e complet neagră de atâta grăsime, iar pereții, la fel, de jur împrejur, din cauza funinginii. Deși Bunica spală vasele, farfuriile, lingurile, cuțitele nu sunt niciodată cu adevărat curate, iar oalele sunt acoperite de un strat gros de jeg. Cârpele de bucătărie sunt cenușii și put.

La început, ne trece orice poftă de mâncare, mai ales când vedem cum gătește Bunica, fără să se spele pe mâini și ștergându-se la nas cu mâneca. Mai târziu, nici că ne mai pasă.

Când e cald, ne ducem să ne scaldăm în râu, ne spălam pe față și dinți la puț. Când e frig, n-ai cum să te speli complet. Nu există niciun vas destul de mare în toată casa.

Așternuturile noastre, păturile noastre, prosoapele noastre au dispărut. N-am mai văzut niciodată cutia cea mare în care le-a adus Mama noastră.

Bunica a vândut tot.

Devenim din ce în ce mai murdari, hainele noastre, la fel. Luăm haine curate din valizele de sub colțar, dar în curând nu mai e niciuna curată. Cele pe care le purtăm se rup, pantofii ni se scâlciază, se găuresc. Atunci când se poate, mergem în picioarele goale și nu purtăm decât un șort sau un pantalon. Tălpile ni se bătătoresc, nu mai simțim nici spinii, nici pietrele. Pielea ni se înnegrește, picioarele și brațele ne sunt acoperite de zgârieturi, tăieturi, zgaibe, pișcături de insecte. Unghiile, niciodată tăiate, ni se rup, părul, aproape alb din cauza soarelui, ne ajunge la umeri.

Privata e în fundul grădinii. Nu e niciodată hârtie. Ne ștergem cu cele mai mari frunze de la anumite plante.

Mirosim amestecat a bălegar, pește, iarbă, ciupercă, fum, lapte, brânză, noroi, nămol, pământ, sudoare, urină, mușgai.

Puțim ca Bunica.

Exercițiu de călire a corpului

Bunica ne lovește adesea, cu mâinile ei osoase, cu o mătură sau o cârpă udă de bucătărie. Ne trage de urechi, ne ia de păr.

Și alți oameni ne dau palme și șuturi, nici măcar nu știm de ce.

Loviturile dor, ne fac să plângem.

Căzăturile, zgârieturile, tăieturile, munca, frigul și căldura sunt și ele pricini de suferințe.

Ne hotărâm să ne călim corpul ca să putem suporta durerea fără să plângem.

Începem prin a ne da unul altuia palme, apoi pumni. Văzându-ne chipul tumefiat, Bunica întreabă:

— Cine v-a făcut asta?

— Noi ne-am făcut-o, Bunico.

— V-ați bătut? De ce?

— De-aia așa, Bunico. Nu-ți face griji, nu e decât un exercițiu.

— Un exercițiu! V-ați zărghit de-a binelea! În sfârșit, dacă așa vă place vouă...

Suntem goi. Ne lovim unul pe altul cu o curea. Spunem la fiecare lovitură:

— Nu doare.

Lovim mai tare, din ce în ce mai tare.